III.

Prusias ad mare (Cius).

Prusias urbs in extrema parte orientali sinus Ciani ad Cium et Hylam fluvios, in eadem regione eratsita, in qua Milesii circa olympiadem XXXVII. Cium urbem, sive condiderant, sive colonia adauxerant.[1]) Vix autem quispiam Stephano (sub voce Ἀργανθωνίς) crediderit, Cium sive Polyphemum in Hylae honorem olim urbem in hac regione condidisse, quum ea quae a Strabone de Hylae subita morte et de cultu ejus et posteriore aetate a Prusiensibus in vicino Arganthonio monte celebrato, narrantur id solum comprobent, jam satis antiquo tempore Hylae cultum Cianis fuisse familiarem.[2]) Quodcunque autem statues, num antiquam urbem, antequam Milesii huc pervenerint in hac regione exstitisse, an Cium ipsam a Milesiis conditam esse, tibi persuaseris, certe quidem Cius non ante saeculum quintum a scriptoribus nominatur, neque id quidem notum est, quaenam inter Cium et Miletum intercesserit vicissitudo. Ciani autem libertatem ab externis populis usque ad annum 497 servavisse videntur, quo Hymeas Persarum dux eam occupavit cf. Her. V, 122, „Ὑμέης δὲ καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδεις στρατευσαμένους Ἰώνων τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα εἷλε Κίον τὴν Μυσίην“[3]) quo facto Persae ut in plerisque urbibus Asiae tyrannos ibi constituisse videntur. Hos vero, Persarum opibus fractis, expulsos esse, vix est quod dubitemus, licet neque apud scriptores, neque in lapidum et numorum titulis de sortibus Cii urbis hac aetate aliquid narretur. Sub initia vero regni Pergameni Cianos liberos neque Bithyniae regibus subjectos fuisse, inde colligitur ,quod Nicomedes I. quocum Ciani foedus pepigerant eos simul cum Byzantinis et Heracleotis tuores liberorum instituit.[4]) Haud ita diu autem Cianis foedus cum Bithyniae regibus mansisse, inde apparet, quod brevi post mortem Nicomedis I. cum Chalcedoniis ad Aetolos se applicarent, quibus Cianos non tantum foedere, sed sympolitia conjunctos, fuisse e Polybii locis XVII, 3, 12 Schweigh. Κιανοὺς μετ' Αἰτωλῶν συμπολιτευομένους et 15, 23, ubi Aetoli apud Philippum Macedoniae regem queruntur, quod urbem, foederatam praetore (στρατηγῷ) suo ibi praesente deleverit probatur.[5]) Certe autem statum et conditionem internam civi-

---

[1]) Strabo XII, p. 564. Raoul-Rochette histoire des colonies grecques II, p. 202 et l. i. c.

[2]) O. Müller prol. p. 108.

[3]) Cius autem tum Mysiae adjecta erat.

[4]) Memnon apud Phot. bibl. cod. 224, p. 724 R.

[5]) Erravit igitur Schornius nonnisi foedere Cianos Aetolis junctos fuisse. Schorn Gesch. des aetol. Bundes S. 217.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tatis Cianae illa aetate tristissimam fuisse, Polybius XV, 21 enarrat, quum pessimo cuique honores deferrentur et imprimis Molpagoras quidam nulla non facinora perpetraret. Post varias autem calamitates, quibus Cius hac aetate obnoxia erat, Philippus rex Macedoniae cum Prusia I. Bithyniae rege, sororis suae marito, eam anno 204, quamquam brevi ante cum Aetolis pacem inierat, ferro et igne delevit et Prusiae I. reliquit, qui in eodem loco, quo Cius sita erat novam urbem Prusiadem condidit [1]) id quod non solum Strabonis et Polybii locis adscriptis sed etiam numis Prusiadis urbis comprobatur. [2])

Haud ita diu autem Prusias ad mare in ditione regum Bithyniae mansit, quum senatus Romanus anno 146 omnes Graecos in Asia et Europa liberos esse decerneret, atque T. Flaminino, ut de Cii urbis libertate ad Prusiam scriberet, mandaret, cf. Dio 33, 31. Pol. 18, 27. τοὺς μὲν ἄλλους Ἕλληνας πάντας τούς τε κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἐλευθέρους ὑπάρχειν — περὶ δὲ τῆς Κιανῶν ἐλευθερώσεως Τῖτον γράψαι πρὸς Προυσίαν κατὰ τὸ δόγμα τῆς συγκλήτου. [3]) E Polybii loco ipso autem consequitur, Prusiadem libertatem sive speciem libertatis hoc tempore recepisse, quum Prusiae regi omnino a nutu Romanorum pendenti vix profuturum fuisset, si Prusiensibus libertatem detrectavisset. Satis autem memorabile est, quod Romani urbibus nonnullis in Bithynia, quae nondum in provincia formam redacta erat, libertate concessa, socios comparare conabantur, quippe qua non tantum Prusias sed etiam aliae urbes Bithynia hac ipsa aetate donarentur.

Nicomede autem III, anno 679 p. u. c. mortuo, Mithridates Magnus praeter alias liberas Bithyniae urbes et Prusiadem ad mare occupavit ibique praesidium collocavit, quod iam anno 682 a Romanis, Prusiensibus ipsis adjuvantibus, expulsum esse e Strabone et Memnone colligitur. [4]) Apparet autem Prusienses, Mithridatis opus expulsis propter fidem in Romanos, ab his libertatem recepisse, quam libertatem ipsam deinde a Pompejo Bithynico qui anno 65 Bithyniam in provinciae formam redegit, [5]) accuratius constitutam esse, non est quod dubitemus. Neutiquam enim Strabonis locum ita intelligendum esse, Prusienses a praesidio Pontico tantum liberatos, esse, inde consequitur, quod Romani Apameam colonos, qui incolas coercerent (οἱ δ' Ἀπαμεῖς ἀποικίαν ἐδέξαντο) miserunt et hac quidem aetate omnibus urbibus quae fidem servaverant libertatem sive relinquebant, sive donabant. Quae si recte disputavi Marquardtus [6]) et Schoenemannus erraverunt, Prusiadem sub Romanorum imperio libertatis privilegio omnino non usam fuisse arbitrati.

[1]) cf. Strabo XII, p. 564. „κατέσκαψε τὴν Κίον ὁ Φίλιππος ὁ Δημητρίου μὲν υἱός, — ἔδωκε Προυσίᾳ τῷ Ζήλᾳ συγκατασκάψαντι καὶ ταύτην καὶ Μύρλειαν ἀστυγείτονα πόλιν — ἀναλαβὼν δ' ἐκεῖνος ἐκ τῶν ἠρειπίων αὐτὰς ἐπωνόμασεν Ἀπάμειαν ἀπὸ τῆς γυναικός οὗτος δ' ἐστὶν ὁ Προυσίας. ὁ καὶ Ἀννίβαν δεξάμενος cf. Pol. XV, 23, πρῶτον μὲν προσηγάγετο τὴν Λυσιμαχέων πόλιν — τρίτην δὲ τὴν Κιανῶν ἐξηνδραποδίσας στρατηγοῦ παρ' Αἰτωλῶν ἐν αὐτῇ διατρίβοντος καὶ προεστῶτος τῶν κοινῶν" Eckhel II, p. 430. Mionnet Suppl. V, p. 247.

[2]) Vix autem est, quod Valesium in emendationum libro I, p. 48 et Vaillanti in Achaemenidarum imperio p. 319 sententiam refutam, qui Memnonis errore p. 739 R. seducti Prusiadem ad mare omnino non exstitisse statuerunt.

[3]) Refutatur hoc loco illustris Clintonus in fastis Hellenicis III, p. 418 qui nimis Zonarae IX, p. 465 D. laxius et minus accurate narranti tribuens jam anno 149 Prusiam II, mortuum, sive interfectum esse statuit.

[4]) Memn. p. 739 ff. ὁ Τριάριος ἐπὶ Προυσιάδα τὴν ἐπιθαλάσσιαν μετὰ τῆς δυνάμεως παρέγινε — παραγεγονότα δὲ ῥαδίως οἱ Προυσιεῖς ἐδέξαντο τοὺς Ποντικοὺς διωσάμενοι cf. Str. 12, 564, πολιτευσάμενοι δὲ πρὸς Ῥωμαίους οἱ Προυσιεῖς εὐνοικῶς ἐλευθερίας ἔτυχον — οἱ δ' Ἀπαμεῖς ἀποικίαν ἐδέξαντο. cf. App. Mithr. c. 77.

[5]) Erraverunt Marquardtus III, 1 p. 148 et Schoenemannus de Bithynia et Ponto provincia Romana p. 2. Bithyniam anno 63 a. Chr. n. ordinatam esse rati cf. Plut. Pomp. c. 18, cf. c. 36.

[6]) Marq. III, 1 p. 153, Schoen.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quod autem jura libertatis, quibus Prusias hac et insequenti aetate sub Romanorum imperio utebatur, attinet, vehementer quidem dolendum est, nihil certi de iis constare, quum Plinii Secundi aetate, qui uberrime de juribus singularum Bithyniae urbium egit, Prusienses libertatem amisissent, id tamen in universum e conditione urbium liberarum affirmari poterit, Prusiadem, utpote urbem liberam a praesidio militari et imperio praesidis provinciae exemtam nec non autonomiam quandam et domestica instituta ei relicta fuisse. Neque tributum soli Prusiensibus, pendendum fuisse e statu et conditione urbium liberarum hac quidem aetate colligi poterit, quamvis vix credibile sit, eos prorsus immunes fuisse, quum immunitas peculiari dono libertati addi soleret [1])

Haec autem libertas ipsa, qua Prusienses utebantur, magis magisque deminuta est, cum Bithynia provincia Caesaris facta esset. Id quidem e Strabonis loco supra adscripto colligendum esse videtur, Prusiadem Augusto imperatore liberam fuisse, sive umbram quandam libertatis retinuisse, quam postea sensim exstinctam esse, non negaverim. Nihilo minus tamen Prusienses nomine quidem vel Claudii imperatoris aetate Prusienses liberos fuisse e titulo mutilato suspicor, cf. Boeckh. C. I. II. 3726. e quo id quidem apparet, Claudium Prusiensibus eximie favisse. Ut autem titulum illum ipsum adscribam

„ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος Τιβέριον Κλαύδιον Ιουλιανὸν τὸν Σεβαστοφάντην καὶ εὐεργέτην καὶ ἐπιστάτην τῆς πόλεως πάντα καὶ λέγοντα καὶ πράττοντα τὰ συμφέροντα τῇ πατρίδι καὶ διὰ τὸ χαριὲν παρὰ τῷ Σεβαστῷ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκπεμφθείσης πρεσβείας — — κτῆσιν τῆς γῆς.“ [2])

Claudium Julianum quendam sacerdotem Claudii (σεβαστοφάντην) commoda nonnulla a Claudio Prusiensibus impetrasse legimus, quamvis quaenam illa praeter accessionem terrae fuerint, quum nonnullae litterae evanidae factae sint, dijudicari nequeat. Prusienses autem grato animo Claudium coluisse, non tantum ex hoc titulo sed etiam e Plinii Secundi loco X, 70 Keil apparet, ubi Claudium quendam Polyaenum Claudio Caesari domum legavisse et templum in peristylio ei aedificari iussisse narratur. [3]) Sub sequentibus autem imperatoribus in statu et conditione provinciali Prusiadis urbis aliquid mutatum esse e Plinio [4]) colligendum esse videtur, qui Chalcedonis et Cii urbium mentione facta, Chalcedonem liberam nominat nec quidquam de Cii sive Prusiadis urbis libertate addit. Accedit, quod nomen Plancii proconsulis, qui Vespasiano imperatore Bithyniae praefuit, in numis Prusiensium legitur, [5]) unde facilis oboritur suspicio hac, quidem aetate Prusienses libertate non usos fuisse. Certe quidem Trajani aetate Prusiadem nullo libertatis privilegio ornatam fuisse e Plinii Secundi epistulis ad Trajanum datis consequitur.

Priusquam autem de conditione Prusiadis urbis sub Trajano et sub sequentibus imperatoribus disputabo, nonnulla de Plinii epistulis X, 17, 18, 70, 70 praemittenda sunt, quum vix

[1]) cf. Plebisscit. de Therm. lin. 45 Dirksen Versuche zur Critik und Auslegung der Quellen des röm. Rechts p. 165. Marq. III, 1 S. 249 ff. und S. 253, 28, 29. App. B. C, I, 102 et l. c.

[2]) In ultima linea Boeckhius κτῆσιν τῆς γῆς agnoscit.

[3]) Claudium imperatorem etiam neocoratus honorem Prusiensibus tribuisse, quum prima mentio ejus in hoc titulo occurrat, verisimile est. cf. Krause urbes neocorae p. 15. Illum autem Claudium »Polyaenum,« quem Plinius nominat, fortasse Claudium Julianum ipsum fuisse suspicor, quum satis facili errore nomen »Julianus« a librariis cum nomine »Polyaenus« commutari potuerit.

[4]) Hist nat. V, 32 u. 43.

[5]) Eckhel d. n. II, 436. Mionnet Suppl. V, 172—173.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

credibili errore interpretes [1]) eas ad Prusam urbem ad Olympum montem sitam referant. Huic autem sententiae primum obstat, quod Plinius alteram illam urbem, cui Gierigius, Valesius alii epistulas illas vindicaverunt »Prusam ad Olympum nominat cf. X, 81.« Deinde autem Plinius enarrat, [2]) se Epheso Pergamum, Pergamo in Bithyniam navi profectum esse, unde apparet eum in primo provinciae introitu non res urbis Prusae ad Olympum, quae in australibus finibus Bithyniae sita erat (cf. Mannert tabul. Peuting VIII) sed urbis Prusiadis ad mare sitae, quo primum pervenit, ordinavisse. Haec si recte dixi, omnia ea quae in epistulis illis de Prusiade urbe leguntur jure quodam ad Prusiadem ad mare sitam referre mihi videor.

Sed ut ad id, unde profecti eramus, revertamur, apparet ex iis, quae ex epistula Plinii ad Trajanum data infra adscripsi, Prusiadem hac ipsa aetate, libertatis privilegiis non amplius usam et praesidis curae obnoxiam fuisse, quum Plinius statim in ingressu provinciae impendia, reditus et debitores civitatis cum Maximo liberto Trajani et procuratore cf. Plin X, 27 excuteret. Illas autem reipublicae reditus ipsos male administratos fuisse, quum multae pecuniae a privatis detinerentur, aliae minime legitimis sumtibus erogarentur, ex iis quae Plinius ad Trajanum scripsit satis liquet. Eo magis autem cura Trajani laudanda est, qui Plinium ita agere jussit, ut provincialibus manifestum fieret, a Trajano sibi prospici. Inprimis autem Plinius curavit, ut foeda urbis facies ornaretur, aedificia vetustate collapsa repararentur, nec quidquam negligeretur, quod ad urbem amplificandam usui esset. [3]) Quam bene autem Trajanus per Plinium suum Prusiensibus prospexerit imprimis ex rescripto ejus ad Plinium, [4]) qui de balineo aedificando eum interrogaverat, cognoscitur.

Apparet aut ex iis, quae modo disputavi, Prusiadem urbem, quamquam praesidis curae obnoxia erat, Trajani cura in meliorem statum pervenisse. Nova deindo beneficia Hadrianus in Prusienses contulit, neocoratus honore iis concesso, id quod tum e numis Prusiadis urbis, in quibus „ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΚΙΑΝΩΝ“ legitur [5]), tum lapidis titulo cf. C. I. II, 3725 „αὐτοκράτορα Καίσαρα — Ἁδριανὸν Σεβαστὸν — Οὔλπιος Λοῦπος ὁ δὶς ἱερεὺς αὐτοῦ“ perspicuum est. Qua ratione autem antiqua Graeca Prusiadis urbis instituta posteriore aetate exstincta sint, e titulis apparet, quum, Alexandro Severo imperatore, praetores Prusiade reipublicae praeessent [6]) et decem primi tributa exigerent. [7]) Quamquam autem in scriptorum silentio post Trajani aetatem perpauca tantum de sortibus Prusiadis comperta sunt, id tamen affirmare ausim, eam, ut Nicomediam, Nicaeam, alias urbes, majori civitati non adjectam fuisse, quum a Claudio imperatore usque ad Saloninum numos sig-

---

[1]) Doering edit. II, p. 310. Gierig II, p. 419. Valesius in emendationum libro. II, 48 ff.

[2]) Plin. X, 17. Sicut saluberrimam navigationem, Domine, usque Ephesum expertus ita inde — Pergami substiti. Rursus quum transiissem in orarias naviculas — Bithyniam intravi. Nunc reipublicae Prusensium impendia, reditus debitores excutio, quod ex ipso tractatu magis necessarium esse video. Multae enim pecuniae variis ex caussis a privatis detinentur, praeterea quaedam minime legitimis sumptibus erogantur. Haec tibi Domine in ipso ingressu meo scripsi — Ita certe prospicio ex ratione Prusensium, quam cum Maximo tracto.

[3]) Keil X, 21, 22.

[4]) Keil X, 22. »Si instructio novi balinei oneratura vires Prusensium non est, possumus desiderio eorum indulgere, modo ne quid ideo aut intribuant, aut minus illis in posterum fiat ad necessarios erogationes.«

[5]) Krause urb. neoc. p. 7—13. Eckhel II, p. 431 ff. Mionnet dèsc. V, Suppl. p. 248.

[6]) Eckh. II, p. 437.

[7]) C. I. II, 3732. Arcad Charis. I. 18, D. de mun. §. 26. Marq III, 1, p. 387.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

naret, in quibus Hadrianus, a quo Hadrianos [1]) Prusienses se nominaverunt et Septimius Severus inprimis celebrantur. Nullo pacto autem Schoenemanno credendum est μητρωακὸν θίασον, qui in titulo [2]) ad ludos, qui in honorem imperatorum dati sint, referendum esse, quum nulla horum mentio neque apud scriptores neque in titulis occurrat. [3])

Imprimis autem sub imperatoribus Prusiadem commercio maritimo floruisse satis constat. [4]) Sed etiam cum mediterranea Bithynia et majoribus hujus provinciae urbibus commercium aetate imperatorum ei fuisse, inde colligitur, quod ad plerasque viae munitae erant [5])

Sed jam anno 259 post Christum natum Prusias, ut pleraeque Bithyniae urbes a Gothonibus adeo vastata est, ut opes suos prorsus amitteret [6]) neque postea illas recuperaret. In Byzantina deinde Bithyniae divisione Prusiadem Honoriadi provinciae adjectam esse, ex Hierocle apparet. [7]) Quaenam autem in media et recentiore aetate sortes Prusiadis fuerint, ad meam rem minus pertinere putavi.

---

[1]) Mionnet Suppl V, p. 248.

[2]) C. I. Gr. 3727.

[3]) Θίασον illum ad eranos illos spectare suspicor quos Plinius Secundus X, 93, 97 et 43 per totam provinciam propagatos esse enarrat, cf. Holst de eranis Graecorum. K. Fr. Hermann Staatsalt. §. 146, 9. Mommsen de sodalitiis p. 45.

[4]) Plin. hist. nat. V, 32, 43. C. I. 3733.

[5]) C. I. 3743, tab. Peuting VIII.

[6]) Zosim 34, 35. Clinten fasti Romani p. 282 et l. c.

[7]) Hierocles in itin. vet. ed. Wesseling p. 634.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf